

LAUSUNTOPYYNTÖ LAPS/38/2018

Asia: Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2019 ”Kansallinen lapsipolitiikka – onko sitä”

Pelastakaa Lapset kiittää mahdollisuudesta välittää lapsiasiavaltuutetulle näkemyksiä päätymässä olevan hallituskauden vaikutuksista lasten hyvinvointiin ja oikeuksiin. Samalla on mahdollisuus yhdessä eri toimijoiden kanssa arvioida kansallisen lapsipolitiikan nykytilaa ja tulevaisuutta.

Lastensuojelun Keskusliiton jäsenjärjestönä tuemme jo aiemmin esitettyjä kattojärjestömme näkemyksiä päätymässä olevasta hallituskaudesta https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/LSKL-lausunto_-Lapsiasiavaltuutetun-vuosikirjan-2019-valmisteluun-16082018.pdf

Pelastakaa Lapset on hallituskauden aikana tehnyt monipuolista työtä lasten suojelemiseksi ja oikeuksien edistämiseksi niin Suomessa kuin kehitysmaissa. Tavoitteenamme on myös ollut vaikuttaa siihen, että Suomi edistää lapsen oikeuksia Euroopan unionin, Euroopan neuvoston ja Yhdistyneiden kansakuntien jäsenenä.

Lausuntomme pohjaa erityisesti hallituskauden aikaiseen lasten suojelutyöhömmme

- toisen asteen koulutuksen yhdenvertaisuuden takaamiseksi;
- pakolais- ja turvapaikanhakijalasten oikeuksien edistämiseksi;
- adoptiolasten ja -perheiden hyvinvoinnin varmistamiseksi;
- kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten kuulemiseksi ja heille suunnattujen palvelujen kehittämiseksi; ja
- lasten suojelemiseksi seksuaaliselta hyväksikäytöltä digitaalisessa mediassa.

Tulevaa silmällä pitäen haluamme nostaa erityisesti esille seuraavat asiat:

- On tärkeää, että Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmasta (LAPE) esiin nousseet, hyviksi todetut kehittämisohdotukset etenevät tulevilla hallituskaudella.
- Perhevapaauudistuksen pikainen toteuttaminen on välttämätöntä niin tasa-arvon kuin yhdenvertaisen vanhemmuuden näkökulmasta.
- Hallituksen leikkaukset ovat osuneet erityisesti pienituloisiin lapsiperheisiin. Aidosti maksuton toisen asteen koulutus takaisi kaikkien nuorten oikeuden yhdenvertaiseen koulutukseen.
- Lapsiin erityisesti digitaalisessa ympäristössä kohdistuvien seksuaalirikosten ennaltaehkäisy ja ratkominen tarvitsevat osakseen niin lainsäädäntömuutoksia kuin lisäresursseja.
- Hallituskaudella on tehty merkittäviä kiristyksiä koskien turvapaikanhakijoiden mahdollisuutta perheenyhdistämiseen. Tämä on lapsen edun ensisijaisuuden näkökulmasta väärä suunta.
- Kehitysavun ja humanitäärisen avun leikkaukset osuivat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin. Tämä on tapahtunut samaan aikaan, kun maailmassa on meneillään pahin humanitäärinen kriisi maailmansotien jälkeen. Suomen on kannettava oma vastuunsa kriisistä.

Yleistä menneestä hallituskaudesta

On myönteistä, että hallituskaudella käynnistettiin kärkihankkeena Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). Ohjelman avulla on tuotu valtakunnallisesti lapsi- ja perhepolitiikan kentällä työskenteleviä ja vaikuttavia toimijoita yhteen, ja päästy vauhtiin kestävämmän ja johdonmukaisemman lapsipolitiikan rakentamisessa. Kun hallituskausi vaihtuu, on toivottavaa, että kärkihankkeen hyviksi todetut

kehittämisehdotukset saavat tulevan hallituksen huomion ja niille varataan jatkumo riittävin resurssein, huomioiden sosiaali- ja terveydenhuollon ja maakuntauudistuksen kokonaisuus.

Hallitus sitoutui kautensa aluksi lapsi- ja perhevaikutusten arviointiin. Vaikutusarviointi on jäänyt toteutumatta. Tämä näkyy monina LSKL:n nostamina lapsia ja lapsiperheitä koskevaan lainsäädäntötyöhön liittyvinä epäkohtina.¹ Erityisen tärkeää on siksi varmistaa, että hallituskauden loppupuolella alkanut lapsistrategiatyöskentely jatkuu. Sen tulee tähdätä siihen, että Suomessa toteutuisi YK:n lapsen oikeuksien komitean suosituksen (2011) mukainen yhtenäinen lapsipolitiikka, jota ohjaavat sopimuksen velvoitteet. Osana tätä lapsipolitiikkaa tulevan hallituksen tulee sitoutua vielä johdonmukaisemmin lapsivaikutusten ja lapsen edun arviointiin päätösten valmistelussa, lainsäädäntötyössä, budjetoinnissa ja toimeenpanon seurannassa ja arvioinnissa.

Hallituskaudella laadittiin perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma. Sen toimeenpanoon ei varattu lisäresursseja. Edellisen toimintaohjelman puutteisiin ei näistäkään syistä tartuttu. Sitoutuminen kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteisiin tarvitsee jatkossakin tuekseen kansallisen ohjelman, mutta siihen tulee varata riittävästi resursseja, jotta johdonmukainen ihmisoikeuspolitiikan toimeenpano toteutuu yli ministeriörajojen.

Hallituskaudella laadittiin myös valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma (VANUPO). Se on lakisääteinen, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Siinä hallitus määrittelee nuorisopoliittiset tavoitteensa hallituskauden ajaksi. Ohjelma² hyväksytään valtioneuvoston periaatepäätöksinä. Ohjelman tavoitteita, onnistumisia ja haasteita, esimerkiksi nuorten osallisuuden edistämisessä, on syytä arvioida hyvin, nyt kun ollaan siirtymässä kohti uutta hallituskautta.

Hallituskauden aikana työstettiin perhevapaaudistusta kovalla kiireellä. Uusi malli toivottiin käyttöön jo vuoden 2019 alusta. Lapsijärjestöt kokivat uudistuksen tarpeelliseksi, sillä Suomen malli on jäykkä ja korvaustasoltaan alhainen. Järjestöjen näkökulmasta³ joustavuutta tarvitaan lisää, jotta perheiden moninaisuus ja erilaiset elämäntilanteet tulevat huomioiduiksi sekä tasavertainen vanhemmuus ja tasa-arvo toteutuvat. Perhevapaaudistus jäi kuitenkin hallitukselta kesken. On toivottavaa ja tarpeellista, että se tulee kirjatuksi seuraavan hallituksen ohjelmaan.

Edellisellä hallituskaudella ei huomioitu sateenkaariperheiden lasten oikeuksia isyyslain uudistuksen yhteydessä. Vuonna 2014 äitiyslaki valmisteltiin pikavauhtia korjaamaan tilannetta. Lakiesitys jäi hallitukselta kuitenkin antamatta. Äitiyslaki tuotiin kansalaisaloitteella nykyisen eduskunnan käsittelyyn uudestaan vedoten siihen, että YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 2. artikla kieltää lapsen syrjinnän hänen vanhempiensa ominaisuuksien perusteella. Yksi hallituskauden onnistumisia on, että äitiyslaki hyväksyttiin. Sen on tarkoitus astua voimaan kuluvan hallituskauden aikana.

¹ https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/LSKL-lausunto_-_Lapsiasiavaltuutetun-vuosikirjan-2019-valmisteluun-16082018.pdf

² Ohjelman oikeusperusta on voimassa olevassa nuorisolaissa 1285/2016. Lakiin sisältyvän siirtymäsäännöksen vuoksi nyt käsillä oleva ohjelma laaditaan vuosiksi 2017–2019. Lain 5 §:n säädöstä ohjelmasta täydentää valtioneuvoston 13.4.2017 voimaan tullut asetus nuorisotyöstä ja politiikasta (211/2017).

³ https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2016/02/08120415/Kannanotto_perhevapaat_21042017.pdf

Hallitus on tehnyt valtion budjettiin muutoksia, jotka luovat edellytyksiä yhtäläisille adoptioperheiden perhevapaille. Lisäksi hallitus on varautunut ulkomailta lasta adoptoiville perheille maksettavan adoptiotuen tason tarkistamiseen. Nämä sitoutumukset ovat myönteisiä. Adoptiotuen korotus edellyttää vielä äitiysavustuslain muutosten hyväksymistä eduskunnassa myöhemmin tänä vuonna.

Suomella on adoptiomaana kuitenkin vielä kehitettävää verrattuna esimerkiksi Hollantiin, Tanskaan tai Islantiin, joissa on tehty merkittäviä julkisen rahoituksen lisäyksiä mm. adoptiotutkimukseen, adoption jälkeisen tuen rakenteiden vahvistamiseen ja adoptiojärjestöjen taloudellisten toimintaedellytysten vahvistamiseen riippumatta esimerkiksi adoptioiden lukumäärästä tai adoptoimisen kiinnostavuudesta eri aikoina.

Lastensuojelun Keskusliitto on lausunut yksityiskohtaisesti (5.9.2018) hallituskauden lopulla valmisteilla olevasta asiakas- ja potilaslakiluonnoksesta ja lastensuojelulain muutosehdotuksista.⁴ Lausunnossa⁵ esiintulleet puutteet ja kehittämisehdotukset on tarpeellista ottaa tarkasteluun, kun edetään kohti seuraavaa eduskuntakautta.

Nykyinen hallitus on leikannut merkittävästi kehitysyhteistyömäärärahoja. Kokonaisuudessaan hallitus leikkasi varsinaisesta kehitysyhteistyöstä 300 miljoonaa euroa. Tämä on johtanut mm. siihen, että järjestöjen tekemiä kehitysyhteistyöhankkeita on jouduttu lopettamaan hyvin lyhyellä aikataululla. Tämä ei ole kestävä ja oikeusperustaisen kehitysjattelun mukaista. Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehitysyhteistyön painopistealue. Leikkaukset kuitenkin osuivat tyttöjen ja naisten oikeuksien edistämiseen useasta suunnasta. Kahdenvälisestä yhteistyöstä ja kansalaisjärjestötuesta leikattiin noin 40 prosenttia. Lisäksi leikkaukset YK:n alaisten järjestöjen rahoitukseen osuvat tyttöihin ja naisiin. Lasten aseman edistämisen kannalta keskeisen lastenjärjestö Unicefin tuesta leikattiin 65 prosenttia. Erytyspainotuksesta huolimatta Suomi pudotti tukeaan 43 prosenttia YK:n väestörahassto UNFPAlle ja leikkasi 29 prosenttia tasa-arvojärjestö UN Womenin tuesta.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa kansainväliseen yhteistyöhön lapsen oikeuksien takaamiseksi sopimuksen ratifioineissa maissa. Leikkaukset kehitysyhteistyömäärärahoista koskettavat kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevia lapsia ja lapsiperheitä. Maailmassa on meneillään pahin humanitääriin kriisi sitten maailmansotien. Joka kuudes lapsi maailmassa elää konfliktialueilla. Samaan aikaan Suomi on leikannut myös humanitäärisestä avusta noin 30 miljoonaa tämän hallituskauden aikana. Nämä leikkaukset osuvat erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ryhmiin kuten juuri lapsiin. Kun samaan aikaan hallitus on myös kiristänyt ulkomaalaislainsäädäntöään ja päättänyt olla nostamatta pakolaiskiintiötä, osoittaa tämä vetäytymistä globaalista yhteistyöstä ja pyrkimyksestä ratkaista siirtolaisuudesta ja pakolaisuudesta johtuvia syvempiä syitä ja niiden seurauksia.

Materiaalinen elintaso /Koulu ja oppiminen

SOSTEn arvioiden mukaan vuosien 2015-2018 lainsäädäntömuutosten aikaansaama taloudellinen kehitys on pienituloisissa lapsiperheissä kielteisempi kuin väestölle keskimäärin.⁶ Leikkaukset ja indeksijäädtykset ovat

⁴ <https://www.lskl.fi/kannanotot-ja-lausunnot/lastensuojelun-keskusliiton-lausunto-asiakas-ja-potilaslain-luonnoksesta/>

⁵ https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/LSKL_lausunto_asiakas_-ja-potilaslakiluonnos_lastensuojelulain-muutokset_040918.pdf

⁶ https://soste.fi/media/pdf/tiedotteet/soste_sosiaaliturvaraportti_14022018_valmis.pdf, s. 24.

osuneet erityisesti juuri pienituloisiin lapsiperheisiin. Tehdyt leikkaukset lisäävät ja monessa tapauksessa pitkittävät pienituloisten kotitalouksien riippuvuutta toimeentulotuesta.

Nuorisobarometrin 2017 mukaan 17 prosenttia nuorista on joutunut karsimaan opiskeluvaihtoehtojaan taloudellisten syiden vuoksi. Toisen asteen opintojen keskeyttäminen on ollut laskussa koko vuosikymmenen, mutta edelleenkin noin 3 prosenttia lukiolaisista ja 7,3 prosenttia ammatillisista toisen asteen tutkintoa suorittavista keskeyttää tutkintonsa.⁷ Toisen asteen opinnoista syntyy esimerkiksi lukiolaisille arviolta noin 2600 euron kustannukset⁸, ja OPH:n arvion⁹ mukaan jopa 35 prosentilla lukiolaisten perheistä on taloudellisia vaikeuksia.

Pelastakaa Lapset käynnisti vuonna 2017 #Maksuton2aste-kampanjan, jonka tavoitteen oli osoittaa epäkohdat vähävaraisten toisella asteella opiskelevien tai sinne pyrkivien nuorten elämässä. Yhdessä pääsääntöisesti opiskelija- ja nuorisjärjestöistä koostuvien kumppaniemme kanssa keräsimme 53 098 nimeä kansalaisaloitteeseen maksuttoman toisen asteen koulutuksen puolesta.¹⁰ Kampanja pohjasi Pelastakaa Lasten Eväitä elämälle -ohjelman kautta järjestöllemme tulleeseen tietoon vähävaraisten nuorten vaikeuksista hankkia tarvittavia oppimateriaaleja ja opiskella toisella asteella.

Hallitus pyrki kautensa loppupuolella korjaamaan oppimateriaalikustannuksista opiskelijoille koituvia kustannuksia myöntämällä vähävaraisille toisen asteen opiskelijoille 46,80 euron suuruisen kuukausittaisen opintotuen oppimateriaalilisän kustannusten kattamiseksi. Tätä päätöstä edelsi kaksi opetus- ja kulttuuriministeriön valmistelemaa selvitystä. Pelastakaa Lapset yhdessä kumppaniensa kanssa pitää molempia selvityksiä ja budjettiriihessä myönnettyä lisämäärärahaa vähävaraisille nuorille riittämättöminä ratkaisuin maksuttoman toisen asteen toteutumiseksi.¹¹ On mahdollista, että eduskunnan kiireisen loppukauden takia Maksuton toisen asteen koulutus kaikille -kansalaisaloite raukeaa nykyisen eduskuntakauden päättyessä. Siksi on varmistettava, että tuleva hallitus sitoutuu kansalaisaloitteessamme vaatimiimme tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisten koulutusmahdollisuuksien takaamiseksi.¹²

Kasvuympäristön turvallisuus

Pelastakaa Lasten näkemys on, että lapsiin kohdistuva väkivalta- ja turvallisuuskysymykset ovat saaneet liian vähäistä huomiota menneellä hallituskaudella. Esimerkiksi LAPE-kärkihankkeessa lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevat painopisteet ovat jääneet vaille riittävää huomiota.

Kuluneen hallituskauden aikana Pelastakaa Lapset on työskennellyt lapsiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi digitaalisessa mediassa. Järjestömme on myös vaikuttanut monin tavoin mm. luovuttamalla eduskuntaan yhteispohjoismaisen kannanoton lapsen oikeuksia kunnioittavan terminologian puolesta.¹³

Järjestömme näkemys on, että valtio ei ole onnistunut ohjaamaan tarpeeksi resursseja lasta seksualisoivaa kuvamateriaalia koskevan piilorikollisuuden torjumiseksi. Lisäksi ihmiskaupan ja -salakuljetuksen lapsiuhrien

⁷ https://www.stat.fi/til/kkesk/2016/kkesk_2016-03-14_tie_001_fi.html.

⁸ Suomen lukiolaisten liiton arvio

⁹ http://www.oph.fi/download/189133_toisen_asteen_koulutuskustannuksia_koskeva_selvitys.pdf

¹⁰ <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/2607>

¹¹ Katso liite 1

¹² <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/2607>

¹³ https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapsset/main/2018/03/19182523/Terminology_commonstatement_15.3.18.pdf

tunnistamiseksi ei ole varattu riittävästi resursseja ammattilaisten kouluttamiseksi ja uhrien auttamisjärjestelmän parantamiseksi.

Suomessa ei ole vielä tehty tarpeeksi seksuaalirikoslainsäädännön päivittämiseksi niin, että se tunnistaisi laajasti lapseen kohdistuvan seksuaaliväkivallan ja seksuaalisen häirinnän. Teknologian kehitys ja sen myötä digitaalisen median jatkuva muuttuminen asettavat haasteita lainsäädännön kehittämiseksi. Nykylainsäädäntö ei esimerkiksi tunnista verkon välityksellä toteutettuja lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia ja tekotapoja rikosnimikkeiden raiskaus ja törkeä raiskaus osalta. Myös esimerkiksi *groomingin* osalta Suomen lainsäädännön pitäisi huomioida paremmin erilaiset digitaalisen median välityksellä toteutetut rikokset.

Poliisin tutkintaresursseja tulisi myös ohjata lapsiin kohdistuviin seksuaalirikosasioihin nykyistä enemmän ja seksuaalisesti lapsista kiinnostuneille henkilöille on tarjottava järjestelmällisesti hoitoa. Lisäksi valtion tulee jatkossa lisätä tiedottamista ja ohjeistusta lasten ja nuorten seksuaaliterveyden edistämiseksi ja lasten vahvistamiseksi toimimaan turvallisesti seksuaalisoituneen mediamaailman yhä muuttuvissa digitaalisissa ympäristöissä. Tämä rohkaisee lapsia ja nuoria ilmoittamaan paremmin kokemastaan seksuaalisesta häirinnästä ja hyväksikäytöstä. Lisäksi lapsitutkimukseen ja lapsivaikutusten arviointiin digitaalisessa medissa on panostettava enemmän. Lapsiin ja nuoriin kohdistuva seksuaalinen häirintä pitää tunnistaa suomalaisessa auttamisjärjestelmässä tarjoamalla oikea-aikaista ja riittävää tukea lapsille ja nuorille.

Terveys, hyvinvointi ja osallisuus

Pelastakaa Lasten näkemys on, että erityisesti pienten lasten hyvinvointitietoa hyödynnetään vielä päätöksenteossa aivan liian vähän. Esimerkiksi kouluterveyskyselyyn vastaavat vasta isommat lapset. Lasten kokonaisvaltaista kokemusta omasta arjestaan ei kuulla tarpeeksi palveluissa tai arkiympäristöissä. Kokonaisvaltainen hyvinvoinnin viitekehys puuttuu edelleen esim. arvioinnin yhteydestä (suositus ja 2013 Toimiva lastensuojelu -raportissa).

Hallituskaudella aloitettu LAPE-mallinnustyö on hyvä alku, mutta tämän työn tulee jatkua edelleen yhteisen valtakunnallisen viitekehysten saamiseksi. Sen yhteydessä tulisi varmistaa, että lasten mahdollisuus itse kertoa omasta arjestaan toteutuu, toiminnoista ja palveluista riippumatta.

Vaikka Suomessa on useampien hallitusten aikana kehitetty lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia ja osallisuusrakenteita, heidän osallisuutensa toteutuu edelleen pitkälti edustuksellisten rakenteiden ja kanavien kautta. Osallisuutta tulee siksi edelleen kehittää ja sen muotoja laajentaa, jotta myös perinteisten edustuksellisten rakenteiden ullkopuolella olevien, eri tavoin erityisen tuen tarpeessa olevien lasten näkemykset tulevat huomioiduiksi. Myös pienten lasten osallisuus niin omassa asiassaan (asianomaisena) kuin suunnittelussa ja kehittämisessä on vielä alkutekijöissään Suomessa.

THL:n kouluterveyskysely sisältää tänä vuonna ensi kertaa adoptionuoria koskevan laajan aineiston. Kyselyssä selvisi, että vaikka suurin osa adoptoiduista voi hyvin, pieni osa voi huonosti. Suomessa kasvavilla adoptoiduilla nuorilla on muita nuoria enemmän ahdistuneisuutta ja yksinäisyyttä. Adoptoiduilla on myös muita nuoria useammin oppimisvaikeuksia sekä enemmän kokemuksia rassistisesta syrjinnästä ja seksuaalisesta häirinnästä. Adoptionuoret raportoivat useammin keskusteluvaikeuksista vanhempiensa kanssa ja kaltoinkohtelusta perheissään.

Tuloksista voi vetää sen johtopäätöksen, että adoptionuoret ja heidän perheensä olisivat tarvinneet enemmän tukea jo pidemmällä aikajaksolla. Huolta lisää se, että indikaattorit, joilla adoptionuorilla on huonommat tulokset kuin muilla nuorilla, ovat yhteydessä syrjäytymisriskiin. Adoptiovanhemmat ovat tuoneet esille samansuuntaista huolta adoptionuorten tuen tarpeista sekä omasta jaksamisestaan vanhempana. Adoptoituja lapsia ja nuoria on myös jonkin verran lastensuojelun piirissä.

Adoptionuorten kuulemisen jälkeen tulisi jatkossa edetä adoptiovanhempien kuulemiseen. Lisäksi adoption erityisosaamisyksiköiden, adoptiokuraattorin, adoptiolautakunnan asiantuntijoiden sekä työssään adoptiolapsia ja perheitä kohtaavien ammattilaisten kokemuksia olisi tärkeä koota. Jotta Suomi kehittyä hyväksi adoptiomaaksi vaatii tämä vielä mm. adoption jälkeisen tuen rakenteiden ja saatavuuden kehittämistä. Nämä kehittämistarpeet ovat ajankohtaisia myös muissa pohjoismaissa ja eurooppalaisissa maissa.

Perhe ja vapaa-aika: pakolais- ja turvapaikanhakijalasten tilanne

Pelastakaa Lapset on hallituskauden aikana tehnyt työtä pakolais- ja turvapaikanhakijalasten ja heidän perheidensä parissa kehittäen muun muassa Lapsiystävällinen tila –toimintaa vastaanottokeskuksissa ja tukien yksin maahan tulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita. Kun turvapaikkaa hakevat lapset yksin tai perheineen saapuvat Suomeen, vastaanottokeskukset ovat niitä paikkoja, joissa tulee antaa lapsille mahdollisuus leikkiin ja vapaa-aikaan. On tervetullutta, että vastaanottokeskuksia on hallituskauden aikana kehitetty lapsiystävälliseen suuntaan. Tämän työn tulee jatkua niin, että valtio varaa jatkossa Lapsiystävällinen tila -toiminnan kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen tarvittavat resurssit.¹⁴

Hallituskaudella on tehty merkittäviä kiristyksiä koskien perheenyhdistämistä (2016): toimeentulorajojen tiukennukset ja niiden laajennus humanitaarista suojelua saaviin ovat heikentäneet turvapaikanhakijoina Suomeen tulleiden mahdollisuuksia saada perheensä luokseen. Perheenyhdistäminen on käytännössä mahdotonta useimmille Suomessa oleskeluluvan saaneille, ilman huoltajaa tulleille nuorille, vaikka heillä on siihen lain mukaan oikeus.

Perheenyhdistämishakemuksen pystyvät jättämään vain sellaiset perheet, jotka ovat tarpeeksi varakkaita matkustamaan Suomen lähetystöihin ulkomaille ja jotka pystyvät hankkimaan tarvittavat matkustusasiakirjat. Silti matka voi olla heillekin vaikea, pitkä ja vaarallinen. Esimerkiksi useimpien afgaaninuorten vanhemmat ja sisarukset asuvat Afganistanin syrjäisellä maaseudulla vailla mitään mahdollisuuksia matkustaa Suomen lähetystöön Delhiin tai edes poikkeusluvalla Iraniin. Myös hakemusmaksut ja riski saada kielteinen päätös vaikuttavat siihen, etteivät kaikki voi edes yrittää jättää hakemusta.

Kuntien kotouttamispalveluissa on ollut tiukoilla resursseilla ja viranomaistoiminnalla haastavaa vastata tarpeeseen, joka aiheutuu osin siitä, että useimmat nuoret jäävät Suomeen, mutteivat saa perhettään tänne. On välttämätöntä tukea jatkossakin kolmatta sektoria järjestämään vapaaehtoistoimintaa, liikuntaa ja muuta harrastustoimintaa sekä yhteisöllistä tekemistä ja kohtaamisia.

¹⁴ https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2016/02/08120415/Perheenyhdistaminen_tiedotekansanedustajille_FINAL1.pdf

Yhteiskunnan tarjoama tuki ja suojelu

Painopistettä varhaiseen tukeen ja ennalta ehkäiseviin palveluihin ei ole kuluneella hallituskaudella saatu aikaan. Sosiaalihuoltolain mukainen uudistus on toteutunut sekavasti ja eri tavoin paikkakunnasta riippuen. Lapset eivät tällä hetkellä saa suoraa tukea välttämättä yhtään sen paremmin kuin aikaisemmin, kiireellisten sijoitusten määrät ovat nousseet ja lastensuojelun kuormitus jatkuu. Lastensuojelun laadun varmistamiseksi tulee sen toteuttamisen jatkossa pohjautua paremmin tutkittavaan tietoon, johon tarvitaan lisää varoja.¹⁵

Osana LAPE-kehittämistyötä on edistetty perhekeskusmallia. Perhekeskuskehittämisessä korostuu vanhemmuuden tuki, mikä on tärkeää, mutta kun mallia aletaan toimeenpanna, on otettava huomioon, että lapsi yksilönä ja omine kokemuksineen tulee tässä työssä kuulluksi ja siten myös autetuksi.

Hallituskauden aikana on rakennettu lainsäädäntöpohjaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukselle. Palvelujen pirstaleisuus on kuitenkin jatkunut. Tähän tulee jatkossa kiinnittää paljon huomiota ja arvioida samalla palvelujen vaikutuksia lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta.

Moni adoptioperhe kokee, että asiantuntevaa apua adoptiolapsen asioissa ja adoptiovanhemmuudessa on vaikeaa saada. Adoptiojärjestöjen ja -toimijoiden tarjoamat erityispalvelut eivät nekään aina riitä täydentämään julkisia palveluita, eivätkä palvelut ole tasapuolisesti tarjolla eri puolilla Suomea, saati kahdella kotimaisella kielellä. Järjestöissä tunnustetaan myös se, että adoptioperheille suunnattuja erityispalvelujen ylläpitäminen on haastavaa ilman pysyviksi tarkoitettuja rahoitusrakenteita.

Julkisessa keskustelussa odotukset kohdistuvat usein suoraan lapsia Suomeen tuoviin järjestöihin. Se tunnetaan huonommin, että kansainvälisissä adoptioissa, vastuu adoptiotoiminnan kehittämisestä myös seurantapalvelujen osalta, on Haagin adoptiokonvention ratifioineella Suomen valtiolla. Kotimaan adoptioissa kehittämisvastuu on sosiaali- ja terveysministeriöllä. Muissa adoptiopalvelujaan uudistaneissa Euroopan maissa on näyttöä siitä, että adoptiojärjestelmien kehittämiseen tarvitaan päättäjien poliittista tahtoa ja valtion tuki.

Helsingissä 12.9. 2018

Pelastakaa Lapset ry

Hanna Markkula-Kivisilta
Pääsihteeri

Riitta Hyytinen
Johtaja, Kotimaan ohjelma

Pelastakaa Lapset ry
Koskelantie 38, PL 95, 00601 Helsinki
Puh. 010 843 5000, fax 010 843 5111
www.pelastakaalapset.fi

Rädda Barnen rf
Forsbyvägen 38, PB 95, 00601 Helsingfors
Tel. 010 843 5000, fax 010 843 5111
www.pelastakaalapset.fi

¹⁵ <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapset/main/2016/02/08120415/Lastensuojelututkimukseen-tarvitaan-pysyvat-rakenteet.pdf>